

VANKINA VENÄJÄLLÄ

Ilkka
Karisto

WSOY

Suomalaisen
huumekuriirin
uskomaton tarina

Ilkka Karisto

VANKINA VENÄJÄLLÄ

Suomalaisen huumehuriirin
uskomaton tarina

© Ilkka Karisto ja WSOY 2018

Graafinen suunnittelu Mika Tuominen

ISBN 978-951-0-42902-0

Painettu EU:ssa

ENSIMMÄINEN LUKU

Kolmivuotiaat kaksostytöt olivat menossa päiväunille. Jan Salo ilmoitti puolisolleen käyvänsä Venäjän puolella ostamassa halpoja savukkeita. Puoliso vähän ihmetteli asiaa, sillä edellisestä tupakanhakureissusta ei ollut kuin kolme päivää ja kaapissa oli jo valmiiksi kaksi kartonkia.

»Älä mene. Jää tänne meidän kanssa nukkumaan», puoliso pyysi.

Mutta Salo oli järkähtämätön. Hän selitti, että tupakkaa tarvitaan, koska Lontoon olympialaiset olivat juuri alkamassa ja hän halusi viettää television ääressä seuraavat kaksi viikkoa.

Salo kiskaisi kengät jalkaansa, avasi omakotitalon ulko-oven ja astui vehreälle puistokadulle, joka sijaitsee Imatran keskustan tuntumassa, aivan Imatrankosken kupeessa. Hänellä oli jo kiire. Lähtö oli viivästynyt, koska kuskiksi lupautunut kaveri oli tehnyt oharit.

Salo hyppäsi autoonsa ja lähti ajamaan kohti Pelkolan raja-asemaa. Matka ei vienyt kymmentäkään minuuttia. Rajalla oli pitkä jono autoja, ja se tuskastutti

Saloa: hän voisi myöhästyä tapaamisestaan. Salolla oli polkupyörä kattotelineellä, ja niinpä hän päätti jättää autonsa Suomen puolelle parkkiin ja jatkaa matkaansa polkien – pyöräilijöiden ei tarvinnut seistä autojonossa.

Venäjän puolen passintarkastuskopissa istui tuttu virkailija, noin kuusikymppinen nainen, jonka silmäripset olivat aina viimeisen päälle laitetut ja jolle Salolla oli tapana lausua harvat osaamansa venäjänkieliset kohteliaisuudet. Salo oli ylittänyt rajan elämässään satoja kertoja ja pelkästään tuolloin, vuonna 2012, lähes viisikymmentä kertaa, vaikka oli vasta heinäkuu.

Hän täytti maahantulokaavakkeen, jonka rivit olivat turhan ahtaat. Henkilötiedot piti tekstata luonnottoman pienellä käsialalla, ja silti kirjoitus uhkasi mennä rivien yli. Virkailija löi leiman passiin ja letkautti venäjäksi jotain ystävällistä, mutta Salo ei ymmärtänyt mitä.

Salo hyppäsi pyöränsä satulaan ja lähti polkemaan verkkoaitojen reunustamaa tietä. Hän ohitti valuutanvaihtopisteen, kaksi huoltoasemaa, kahvilan, pienen kioskin sekä kaupan, josta suomalaiset käyvät ostamassa viinaa, tupakkaa ja elektroniikkaa. Ja sitten hän oli jälleen kerran Svetogorskissa, 15 000 asukkaan venäläiskaupungissa, joka on tunnettu paperitehtaistaan ja rumista kerrostaloistaan. Ennen toista maailmansotaa Svetogorsk kuului Suomelle ja sitä kutsuttiin Ensoksi – metsäyhtiö Enso-Gutzeitilla oli tehtaat Vuoksen rannalla.

Salo polki niin kutsutuille korkeille taloille, neuvostovuosina rakennetuille tornirumiluksille, jotka sijait-

sevat keskustan kupeessa. Yhdessä rappukäytävässä oli sovitusti vastassa hänen venäläinen kontaktinsa, vähäpuheinen kolmikymppinen mies. Heroiinia oli viitisenkymmentä grammaa, ja se oli pakattu pakastepussiin. Salo otti pussin vastaan ja ojensi miehelle nipun seteleitä.

Salo ei itse käyttänyt heroiniä. Hän oli huumekauppias.

»Olin liikenteessä puhtaasti rahantekomielessä. Mulla oli valmiit kontaktit Suomessa, ja olin saanut kontaktit Venäjältä», hän kertoo nyt, joitakin vuosia myöhemmin, oman kotinsa olohuoneessa.

Lähtiessään kesällä 2012 heroiniinhakureissulle Salo oli 34-vuotias. Hän oli puliveivannut huumeiden kanssa käytännössä koko aikuisikänsä. Vankilassa hän oli istunut yli kolmasosan elämästään. Tuomioita oli tullut huumerikosten lisäksi muun muassa ryöstöistä.

Viimeksi kuluneet kaksi ja puoli vuotta hän oli ollut vapaalla jalalla. Salo on kotoisin Helsingistä, mutta hän oli asunut jo jonkin aikaa Imatralla. Kaksos-tyttöjen syntymän jälkeen hän oli yrittänyt elää tavallista perhe-elämää, mutta avioliitto rakoili pahasti: Salo oli pariinkin otteeseen häipynyt omille teilleen mutta palannut kuitenkin aina takaisin perheensä luo. Hänen puolisonsa ei tiennyt, millä asioilla Salo Venäjällä ramppasi.

KUN KAUPAT oli hoidettu, Salo käveli viereiselle tornitalolle, astui rappukäytävään ja meni soittamaan erään asunnon ovikelloa. Asunnossa asui vanha mummo, mutta oven tuli avaamaan hänen nuori sukulais-

tyttönsä, jonka kanssa Salolla oli sopimus. Hän antoi työlle hieman heroiniä ja sai vastineeksi käyttäa makuuhuonetta tarvitsemansa ajan. Salo sulkeutui oven taakse ja jakoi heroiniin viiteen osaan. Hän pak- kasi aineen kondomien sisään ja teki jokaiseen pa- kettiin huolelliset varmistussolmut: jo grammakin verenkiertoon päässyttä heroiniä olisi tappava an- nos. Sitten hän piilotti paketit peräsuoleensa ja häi- pyi asunnosta.

Huumeiden ostamiseen, myymiseen ja kuljettami- seen liittyy aina kiinni jäämisen riski, ja Salo oli tie- tysti ajatellut sitäkin. Hän oli kehittänyt itselleen tiet- tyjä rutiineja, joilla hän yritti varmistaa selustansa.

»Kuljin aina sellaisia reittejä, että olisin havainnut, jos joku olisi tullut perässäni. Ja vaikka joku olisi tul- lutkin, se ei olisi pysynyt perässäni, koska liikuin erit- täin nopeasti.»

Polkiessaan pois korkeilta taloilta Salo ei huomannut, että kukaan olisi varjostanut häntä. Pian hän oli taas rajalla. Kello lähestyi puoli kuutta, mutta ilma oli vielä hyvin lämmin, lähes helteinen. Salo aset- tui katoksen alle passijonoon. Yksi kerrallaan ihmi- set ojensivat passinsa koppelakkisen venäläisvirkaili- jan tutkittavaksi ja leimattavaksi. Salon vuoro oli juu- ri tulossa, kun hänen molemmille puolilleen ilmestyi jostain kaksi nahkatakkeihin pukeutunutta miestä. Miehet tarttuivat häntä lujasti käsivarsista ja kysyi- vät henkilöpapereita. Salo säikähti. Hän yritti pysytel- lä tyynenä ja hoki mielessään, että kyseessä oli vain satunnainen tarkastus. Ehkä hän selviäisi pelkällä tas- kujen penkomisella.

Mutta Salo talutettiin saman tien läheiseen rakennukseen ja sen takahuoneeseen, jossa häntä odotti viisi siviilipukuista miestä. Yksi miehistä vilautti nahkakan-tista henkilökorttiaan, jossa oli hänen valokuvansa ja metallilaatalle painetut kolme kirjainta: FSB. Se oli Salon silmissä paha enne. Venäjän turvallisuuspalvelu ei kiinnostu ihan jokaisesta rajan ylittäjästä, hän järkeili.

Salolla oli kenkänsä pohjallisen alla piilossa yksi viidensadan euron seteli. Hän oli ajatellut, että tiukan paikan tullen hän voisi lahjoa venäläiset poliisit ja jatkaa matkaansa. Mutta seistessään nyt tullin takahuoneessa turvallisuuspoliisin agentin ja tuimailmeisten huumepoliisien edessä hän ei edes ajatellut rahan tarjoamista. Luultavasti se olisi vain pahentanut tilannetta.

Hänen tavaroitaan ryhdyttiin penkomaan. Hänet riisuttiin alastomaksi, mutta hänelle ei tehty ruumiinsisäistä tarkastusta. Minuutit kuluivat, ja kello lähenei jo seitsemää. Mielessä alkoi itää pieni toivonkipinä.

»Mitään ei löydy, ja ne toteavat: tyhjä arpa, ei voittoa.»

Salo ei osannut kuin muutaman sanan venäjää. Siksi hän ei ymmärtänyt, mitä huoneessa puhuttiin, mutta jossain vaiheessa hän erotti nopean pulputuksen seasta englanniksi lausutun sanan *hospital*, ja sillä hetkellä hän käsitti, että nyt peli oli pelattu.

SVETOGORSKIN ALUESAIRAALA sijaitsee metsän reunassa, vain kilometrin päässä rajalta. Salo vietiin suoraan röntgeniin. Häneltä kysyttiin, suostuuko hän vapaaehtoiseen suolihuuhteluun. Hän suostui.

Suolen tyhjentymistä piti odotella hetken verran, mutta sen jälkeen kaikki olikin selvää. Salo pidätettiin. Yksi poliiseista laati pöytäkirjan tarkastuksesta. Hän kirjoitti:

Huomioiden tarkastuksen kohteen selitykset henkilökohtainen tarkastus Svetogorskin rajanylitysasemalla (MAPP) keskeytettiin klo 19.00 ja käynnistettiin uudelleen Svetogorskin aluesairaalassa, os. LO, Viipurin alue, Svetogorskin kaupunki, ul. Pogranitshnaja 13, klo 19.20 vastaanotto-osaston sairaanhoitaja Gogolushko E.S:n osallistuessa.

Sairaanhoitaja Gogolushko E.S. suoritti suolihuuhtelun kans. Salo Janille, mikä aiheutti kans. Salo Janin suolen luonnollisen tyhjentymisen. Ulosteista löytyi läpinäkyvä kuminen kääro, jonka suu oli suljettu solmulla.

Salo Jan selitti, että solmulla suljetussa läpinäkyvässä kumisessa kääroässä oleva narkoottinen aine on joko »heroiinia» tai »kodeiinia»; hän ei tiedä mitä nimenomaisesti. Selitti myös, että kyseinen aine kuuluu hänelle ja että hän on hankkinut sen Svetogorskin kaupungissa 27.07.2012.

Odotellessaan poliisien seuraavaa käskyä Salo sai lähetettyä puolisolleen tekstiviestin. *Nyt ei ole jutut hyvin, hän kirjoitti. Jouduin ongelmiin enkä tiedä, mitä tapahtuu. Ilmoita mun porukoille, otan yhteyttä heti kun pystyn.*

Kellon lähestyessä jo kymmentä Salo istutettiin Ford Focus -merkkisen henkilöauton takapenkille, ja hänen molemmille puolilleen asettui poliisimies rynnäkkökiväärin kanssa. Auto lähti kiitämään kohti Viipuria.

Heti matkan alussa laskeutui pimeys, ja siinä pimeydessä auto nieli kilometrin toisensa jälkeen kapealla, valaisemattomalla maantiellä, joka kulki halki Karjalan metsien ja peltoaukeiden. Salon kädet olivat rau-doissa, mutta turvavyötä hänelle ei pantu. Koko matkan ajan aseiden piiput osoittivat suoraan hänen vatsaansa ja poliisit pitelivät sormia liipaisimella. Salo säikähti tien jokaista töyssyä.

Viipurissa auto pysähtyi ränsistyneen kerrostalon eteen. Ulkoapäin taloa ei olisi voinut millään arvata poliisiasemaksi – eikä sen puoleen sisältäkään.

»Lattia oli vajonnut, seinät olivat vinot, lattia oli vino, kaikki oli vinoa», Salo muistelee ensivaikutelmaansa.

Talon kellarissa oli pieniä, ikkunattomia toimistokoppeja, ja Salo vietiin niistä yhteen. Hänelle ilmoitettiin, että siellä oli odotettava aamuun saakka. Silloin paikalle saapuisi jutun pääatutkija. Yksi poliiseista kysyi, oliko Salolla rahaa. Jos oli, poliisit voisivat hakea hänelle jotain syötävää. Sovittiin pitsan hakemisesta. Täytteiksi tuli jauhelihaa, kanaa ja oliiveja. Pohja oli paksu ja pullamainen.

»Se pitsa maistui aivan järkyttävälle, mutta mietin, että tämä on viimeinen siviiliruoka, jonka saan her-ra ties kuinka pitkään aikaan, joten pakko se oli vaan mättää naamariin.»

Syötyään Salo riisui kenkensä ja asettui makuuasentoon kahden istuttavalle sohvalle. Uni ei tullut koko yönä. Hänellä ei ollut aavistustakaan siitä, miten raskaan tuomion heroiinin salakuljetuksesta Venäjällä saisi. Ja minkälaiseen paikkaan sitä joutuisi lusimaan?

Oma kohtalo huoletti, mutta siinä sohvalla maatesaan Salo ajatteli paljon myös lapsiaan, kolmivuotiaita kaksostyttöjä ja 14-vuotiasta esikoistytärtään, joka asui toisella paikkakunnalla äitinsä kanssa.

Vaikka Salo oli elänyt vuosikausia alamaailman elämää kaikkine siihen kuuluvine säästöineen, hän oli kaksosten syntymän jälkeen hoitanut oman osuutensa perhevelvoitteista.

»Muksut olivat hirveän kiinni mussa, jopa enemmän kuin äidissään. Kerrankin tytöistä toiselle tuli itku, kun äidin piti mennä vessaan pyyhkimään, kun mä en ehtinyt. Tyttö sai hirveät raivarit, kun iskä ei tullut. Ja puolisolle tuli itku, kun ei kelvannut edes persettä pyyhkimään...»

Pidätysseilin ahtaalla sohvalla maatessaan Salo pohiti, milloin hän näkisi tytöt seuraavan kerran. Ehkä he olisivat jo koululaisia. Muistaisivatko he edes isäänsä? Yön aikana Salon mieleen palasivat monta kertaa lasten äidin sanat: *Älä mene. Jää tänne nukkumaan meidän kanssa.*

Saloa vahtimaan oli jätetty vain yksi poliisi, noin 25-vuotias mies. Poliisi istui nojatuolissa pienen kirjoituspöydän ääressä. Hänen takanaan oli sarvimallinen vaatenaulakko, ja naulakon yhdessä sarvessa roikkui taittooperäinen Kalašnikov-rynnäkkökivääri. Salo katseli naulakkoa tarkkaan. Matkaa aseelle ei ollut montakaan metriä, ehkä neljä tai viisi. Aamuyöstä Saloa vartioimaan jätetyn poliisin silmät alkoivat lurpahdella, ja sitten hän nukahti.

»Mä mietin sitä... Pystyisin hipsimään siihen sukksillani. Se kyttä ei kuulisi mitään. Mä menisin siihen,

saisin sen otettua, vetäisin liikkuvat taakse ja sitten lähdetäisiin. Tai ampuisin sen kytän siihen.»

Suunnitelmassa oli kuitenkin yksi heikko kohta. Salo ei tiennyt, oliko rakennuksessa lisää poliiseja.

»Muista huoneista olisi voinut tulla hirveä rynnäkö. Mutta olisinhan mä pystynyt laskemaan omasta päästäni läpi. En ainakaan suosiolla olisi antautunut.»

Mutta itsensä tappaminenkaan ei olisi välttämättä onnistunut. Kalašnikovissa oli näet umpilipas, eikä Salo voinut olla varma, oliko lippaassa patruunoita vai ei. Minuutit kuluivat hitaasti. Poliisi nuokkui ja tuhisi nojatuolissaan, ja Salo katseli naulakossa roikkuvaa Kalašnikovia ja empi.

TOINEN LUKU

Kun Jan Salo oli kahdeksanvuotias, hänen vanhempansa kysyivät, mikä pojasta tulee isona.

»Sanoin, että musta tulee gangsteri, palkkamurhaaja tai muusikko.»

Lapsuuden leikeissä Salo halusi olla aina rosvo, ei koskaan poliisi. Kun hän oli nähnyt kyllin monta vilausta vanhempiensa seuraamasta Miami Vice-sarjasta, leikkeihin alkoi ilmestyä suuria kokaiinisäkkejä, joita hän pikkuveljensä kanssa sitten suojele poliiseilta ja muilta rosvojoukoilta. Myös aseet kiinnostivat kovasti.

Kotioloissa ei kuitenkaan ollut mitään sellaista, mikä olisi ohjannut pojan mielenkiintoa rikollisiin puuhiin. Nelihenkinen perhe asui Alppilan kaupunginosassa muutaman kilometrin päässä Helsingin keskustasta. Vanhemmat olivat koulutettuja, työssä käyviä ihmisiä, eikä kummankaan suvussa ollut ketään, joka olisi tehnyt rikoksia tai istunut vankilassa.

Salo oli yhdeksänvuotias, kun hänen vanhempansa erosivat. Äiti ja lapset muuttivat Siilitielle Itä-

Helsinkiin. Eron jälkeen Salo kaipasi kovasti isäänsä, jota hän oli jumaloinut. Koulussa alkoi tulla ongelmia. Salo pinnasi tunneilta usein eikä tehnyt läksyjä.

»En muista, että olisin kertaakaan elämässäni tehnyt läksyjä. Ekasta luokasta en ole ihan varma. Koulu oli mulle aina tosi vaikeaa.»

Saloa kiinnostivat enemmän soittohommat. Hän oli käynyt viulutunneilla kuusivuotiaasta lähtien, ja vaikka opetukseen keskittyminen oli ollut sielläkin välillä vaikeaa, oli hän silti oppinut. Muutaman vuoden jälkeen viulu oli vaihtunut kontrabassoon, joka oli tuntunut katu-uskottavammalta soittimelta jo pelkästään kokonsa vuoksi. Ala-asteen kolmannella luokalla alkoivat bänditouhut. Salo sai lahjaksi toivomansa bassokitara, ja pian hän soittikin yhtä aikaa monissa eri kokoonpanoissa, koska nuorista basistin aluista oli aina pulaa, toisin kuin kitaristeista.

Ensimmäiset rötökset olivat näpistyksiä. Sokoksen tavaratalon leluosastolla Salo tunki reppuunsa himoitsemansa kauko-ohjattavan auton ja käveli kassojen ohi kadulle. Koulusta pinnaillessaan Salo oli tutustunut itseään vanhempiin poikiin, ja heidän seurassaan varkauksista tuli pikkuhiljaa arkipäivää. Kaupoista ja kioskeista vietiin milloin mitäkin: makeisia, makkaraa, olutta ja tupakkaa.

Osa Salon uusista kavereista oli häntä huomattavasti vanhempia, ja monella oli koulukotimenneisyys. Joku oli istunut jo jonkun lyhyen vankilatuomionkin.

»Siinä piti itsekkin alkaa leikkiä kovaa jätkeä.»

Salo oli 12-vuotias, kun hän joutui ensimmäisen kerran tekemisiin poliisin kanssa. Hänet pysäytettiin

auton ratista. Takapenkillä juotiin olutta. Poliisit veivät Salon asemalle ja soittivat vanhemmat paikalle. Mitään rikosoikeudellista seuraamusta ei tullut, sillä Salo oli alle 15-vuotias. Pian vanhemmat pojat pyysivät uudemman kerran kännikuskiksi, ja Salo suostui.

Huumeita hän alkoi kaupitella yhdeksäsluokkalaisena. Hasista ja rauhoittavia lääkkeitä myymällä sai mukavasti taskurahaa.

»Pystyi käymään pitsalla tai hampurilaisella päivittäin ja pysyi hyvin tupakoissa. Varastelu väheni, kun aloin myydä kamaa.»

Salo muutti pois kotoa samana päivänä, jona hänen oppivelvollisuutensa päättyi. Päivisin hän kävi töissä, ensin trukkipuskina, sittemmin rakennustyömaille, mutta iltaisin ja öisin oli aikaa harjoittaa laittomuuksia. Hän ihannoit elämäntyyliä, johon pieni palkka ei tarjonnut mahdollisuuksia. Oli saatava hienot stereot ja oma auto, ja ravintolassa piti syödä joka päivä.

Salon ollessa 18-vuotias poliisi löysi hänen hallustaan 30 grammaa hasista. Tapaus ei ehtinyt mennä oikeuteen, kun hän jäi jo kiinni kahdesta törkeästä ryöstöstä. Niistä seurasi ensimmäinen vankilareissu. Kun Salo astui sisään silloisen Helsingin keskusvankilan eli Sörkan portista, häntä jännitti.

»Sörkka oli siihen aikaan Suomen toiseksi rankimman vankilan maineessa. Oli Kakola, ja oli Sörkka. Kyllä se ukkojen kohtaaminen pelotti. Ihmisellä, joka ei ole ennen ollut vankilassa, saattaa olla sellaisia kuvitelmia, että siellä tyypit ovat ihan elukoita ja kaikille käy kalpaten.»

Heti ensimmäisinä päivinä vankilan käytävällä käveli vastaan tunnettuja rikollisia, joiden kasvot Salo oli nähnyt aiemmin vain lehdissä.

»Yhtäkkiä ne olivatkin siinä naaman edessä. Siinä kohtaa tajusin, että pienen pojan gangsterileikit olivat muuttuneet oikeaksi elämäksi. Sitä oli vaan touhunnut menemään, ja kaikki oli tuntunut hirveän normaalilta. Sitten äkkiä lyödäänkin hilut ranteisiin... Selän takana ovi menee kiinni, eikä sulla ole avaimia. Jaaha, tähän on näköjään tultu, mä ajattelin.»

Alkuhämmennyksen jälkeen Salo kuitenkin tottui nopeasti vankilan oloihin. Hän oppi sietämään yksinäisyyttä ja sellissä istumista. Muiden vankien kanssa pärjäsi, kun huolehti omista asioistaan ja ymmärsi olla käymättä muiden hermoille. Kaikkein tärkeintä oli pysyä kärsivällisenä – vankilassa vanki ei voi itse vaikuttaa juuri mihinkään ja kaikkea joutuu aina odottamaan.

Ensimmäistä linnareissua seurasi nopeasti toinen, sitten kolmas ja neljäs. Milloinkaan Salo ei mennyt vankilaan mielellään – päinvastoin lukkojen taakse joutuminen tuntui joka kerta hyvin raskaalta, mutta vuosien karttuessa istumiseen tottui ja sitä alkoi pitää jopa luonnollisena olotilana.

Ja maatessaan 34-vuotiaana sykkyrällä viipurilaisen poliisiaseman kellarihuoneiston ahtaalla sohvalla Salo ymmärsi, että aiempi kokemus voisi olla hänelle kullanarvoista.

KUULUSTELUT ALKOIVAT aamulla. Salo kuljetettiin sisäpihan kautta yläkertaan, jossa häntä odotti jutun pää-

tutkijaksi määrätty poliisimajuri, kolmikymppinen nainen, joka puhui ainoastaan venäjää. Tulkiksi oli saapunut noin kuusikymppinen nainen, joka oli oppinut suomea työskennellessään aikoinaan tarjoilijana suomalaisten votkaturistien suosimassa viipurilaisessa Družba-hotellissa. Hänen suomen taitonsa oli hyvin vajavainen.

»Välillä suusta tuli sanoja, joista ei tiennyt, mitä kieltä ne olivat. Ymmärsin korkeintaan puolet siitä, mitä hän sanoi. Tuossa tilanteessa se oli tietysti ihan painajaismaista.»

Yhtä huono tuuri Salolla kävi asianajajan kanssa. Hän sai avustajakseen Venäjän valtion maksaman rikosasianajajan, viisikymppisen miehen, joka oli pukeutunut halvan näköiseen pukuun. Heti ensitapaamisella mies vitsaili jatkuvasti tutkinnanjohtajan kanssa, mutta Salon näkemykset tapahtumien kulusta eivät tuntuneet häntä kiinnostavan. Myöhemmin Salo sai kuulla, että valtion määräämillä asianajajilla on Venäjällä erittäin huono maine. Heille on parikin pilkkanimeä: *palaznjakovij advokat* eli rihkama-asianajaja ja *karmannyj advokat* eli taskuasianajaja.

»He toimivat asiakkaan ja poliisin välissä siten, että pelaavat poliisin pussiin. Ei sellaisella asianajajalla tee hevonkuun mitään.»

Kuulusteluissa Salo ei suostunut kertomaan, keltä hän oli heroiinin hankkinut, mutta hänen oma asianajajansa koetti taivutella häntä paljastamaan sen.

»'Koeta nyt kertoa', se sanoi. 'Pystytkö sä antamaan joitain puhelinnumeroita?'»

Salolta tivattiin nimiä kerta toisensa jälkeen, mutta hän vaiken. Vasikoiminen ei tietenkään tullut kysymykseen. Se olisi ollut vastoin kaikkia alamaailman käytöskoodeja. Salo väitti hankkineensa huumeet hetken mielijohteesta eräältä mummolta tupakkaostosten yhteydessä.

»Selitin, että mummo oli kysynyt, halusinko ostaa huumeita, ja olin muka ajatellut, että miksei sitä voisi yhden kerran elämässään kokeilla... Väitin jopa, etten edes kysynyt, mitä huumetta se mulle myi.»

Heti ensimmäisessä kuulustelussa Salolle valkeni, että tulossa olisi pitkä tuomio.

»Mulle kerrottiin, että nyt puhutaan noin 15 vuoden kaapelista.»

Kuulustelun päätteeksi Salo pidätettiin. Kello oli viittä yli yhdentoista. Oli kulunut lähes vuorokausi siitä, kun Salo oli lähtenyt kotoaan Imatralta. Hänen puolisonsa oli tietysti ihmeissään ja huolissaan. Nyt Salon annettiin vihdoin soittaa yksi puhelu. Se ei ollut pitkä.

»Ilmoitin lasten äidille, miten asiat ovat. Mua odottaa pitkä tuomio. Pidä muksuista huolta ja tee kaikki kuin parhaaksi näet. Tiedät, missä on rahaa. Ota yhteyttä konsulaattiin ja sano, että mä olen täällä. Ja ilmoita mun vanhemmille. Mulle lasten äiti antoi vain yhden ohjeen: älä luovuta.»

Taas Salo lyötiin rautoihin ja sysättiin auton takapenkille. Tällä kertaa matka oli lyhyt. Auto kaarsi Viipurin pääpoliisiaseman harmaan betonikolossin eteen. Saloa kuljettaneet poliisit puhuivat auttavaa englantia.

»Kerro nimiä, niin pääset kotiin», toinen heistä töksäytti parkkipaikalla. Se ei ollut ensimmäinen kerta, kun Salolle vihjailtiin, että paljastamalla venäläisiä rikoskumppaneitaan hän voisi välttää tuomion. Heti Salon jäätyä kiinni FSB:n agentti oli selittänyt hänelle tullin takahuoneessa, että Venäjällä tutkijoiden ja syyttäjän kanssa voi neuvotella erilaisista diileistä ja saada itselleen jopa syytesuojan. Salo oli pitänyt agentin puheita psyykkauksena. Nyt, vuorokautta myöhemmin, hän ei ollut yhtään sen halukkaampi ryhtymään ilmiantajaksi, mutta kysäisi kuitenkin: »Ai ihan oikeasti pääsen kotiin?»

Siihen poliisit eivät sanoneet mitään. Salo talutettiin turvaporttien läpi poliisivankilan puolelle. Taas hänen tavaransa pengottiin. Kun yksi poliiseista repi Salon kengän pohjalliset irti, hän löysi sieltä 500 euron setelin. Se oli viimeinen kerta, kun Salo setelin näki. Samassa tarkastuksessa häneltä vietiin myös puhelin, eikä sitäkään palautettu koskaan.

Salo talutettiin selliinsä. Heti ovella hän tunsi nenäsään voimakkaat hajut.

»Siellä haisi homeelle, lialle, paskalle, kissan ulosteille ja ihmisen ulosteille. Patja, joka mulle annettiin, oli lumpuilla täytetty, ja sen päällikangas oli oksenuksessa, paskassa ja ties missä kurassa. Ja kun käänsin kraanan auki, sieltä tuli ruskeaa vettä, joka haisi ihan paskalle. Se poliisivankilaan saapuminen oli ensimmäinen herätys siitä, mitä oli luvassa.»

VENÄJÄLLÄ – AIVAN kuten Suomessakin – poliisivankilan selleissä istutaan yksin. Salon sellissä valot paloi-

vat yötä päivää ja oli tukalan kuuma. Salo yritti pyytää vartijoilta pullovetä mutta ei sitä koskaan saanut.

»Hikosin hitosti, ja suu oli kuiva kuin beduiinin sandaalit. Mietin siinä, kumpi on haitallisempaa, juoda omaa kusta vai sitä saastaista kraanavettä. Se oli hirveä tilanne. Istut kopissa, eikä sulla ole tipan tippaa puhdasta juomavettä. Sä tajuat, että jos et sitä vettä saa, sä kuolet siihen.»

Suihkuun Salo ei päässyt lainkaan. Tupakkaa ei saanut polttaa, ja sekin teki olemisesta hankalaa. Kolme kertaa päivässä luukku sellin ovesa aukesi ja Salon eteen työnnettiin ruoka-annos. Salo ei ruokaan koskenut. Hän oli sairastunut, luultavasti juuri hanavedestä. Mikään ei pysynyt sisällä, ja Salo joutui kyykkimään reikävessalla tämän tästä.

Kahden vuorokauden sellissä istumisen jälkeen Salo vietiin poliisivankilan tapaamistiloihin. Pleksilasin toisella puolella istui Suomen Pietarin-pääkonsulaatin poliisiyhdistysmiehen konsuli Petri Eronen. Salo katseli Erosta ja ihmetteli, miksi hän näytti niin tutulta.

»Anteeksi, mutta ollaanko me tavattu joskus jossain?» Salo kysyi puhelimen välityksellä.

»Ollaan. Etkö sä muista?» Eronen vastasi.

»Oot sä myynyt viisumeita jossain vaiheessa?»

»Ei, en todellakaan ole myynyt viisumeita.»

Todellisuudessa Eronen ja Salo olivat kohdanneet aivan muualla. Eronen oli työskennellyt aiemmin poliisina Vantaalla. Hän oli ollut aikoinaan tutkintajohtajana huumorikosvyyhdessä, josta Salo tuomittiin vuonna 2008 kahdeksi vuodeksi ja kolmeksi kuukaudeksi vankeuteen.

Kaiken piti sujua huolellisesti laaditun suunnitelman mukaan. Svetogorskissa suomalaisen huumehuriirin Jan Salon eteen kuitenkin ilmestyi kuin tyhjästä kaksi Venäjän turvallisuuspalvelun FSB:n virkailijaa, jotka pidättivät hänet siltä seisomalta. Vielä suurempi sokki Salolle koitti, kun kävi ilmi, ettei hän pääsisikään normaalin käytännön mukaan Suomeen kärsimään tuomiotaan vaan joutuisi lusimaan vuosikausia tiukan kurin vankileirillä keskellä Komin tasavallan erämaata.

Ilkka Kariston **Vankina Venäjällä** on hyytävä tositarina Jan Salon armottomasta taipaleesta venäläisen vankila maailman säälimättömissä syövereissä, joissa toiset vangit ovat pieni päänvaiva täysin epäinhimillisiin olosuhteisiin ja häikäilemättömään henkilökuntaan verrattuna.

www.wsoy.fi

99.1

ISBN 978-951-0-42902-0